

Juuniküüditamisest möödub 85 aastat – mälestuspäev Eesti Rahva Muuseumis 9.juunil 2026

Valusatel 1941. aasta juunipäevadel viidi täistopitud küüditamisrongides vägivaldselt Siberisse Eestist üle 10 000, Lätist üle 15 500 ja Leedust üle 17 000 inimese. Tänavu möödub 85 aastat esimesest Nõukogude võimu massiküüditamisest Balti riikides. See on meie rahvaste ühine valu, mis püsib üle põlvkondade Balti rahvaste mälus.

Eesti Rahva Muuseum korraldab 9. juunil 2026 mälestuspäeva koostöös represseeritute organisatsioonidega Eestist (Eesti Memento Liit, Siberis sündinud laste MTÜ), Lätist (fond Siberi Lapsed) ja Leedust (ühendus Lemtis) ning Tukumsi muuseumiga Lätist.

Mälestuspäeva kavas on temaatiliste näituste avamine, seminar „Balti rahvaste ühine valu ja mälu“ ning dokumentaalfilmide vaatamine.

Soovime ühiselt tutvustada laiemale avalikkusele, kuidas on Balti riikides uuritud ja jäädvustatud stalinistlike massirepressioone. Keskmes on neis repressioonides kannatanute ühenduste panus. Represseeritute organisatsioonid on algusest peale pühendunult tegelenud nii repressioonide uurimisega kui ka mälutöoga.

Mälestuspäeva kava:

10.30–11.00 Külaliste saabumine ja registreerimine

11.00–12.00 Näituse „**Sibīrijas vēstules / Siberi kasetohukirjad**“ (Tukumsi muuseum) avamine Hurda saali ees ja näitus „**Sibīrijas bērni / Siberi lapsed**“ Hurda saali laval

12.00–15.00 Seminar „**Balti rahvaste ühine valu ja mälu**“ Hurda saalis

Mälestuspäeva seminari keskne teema on ülevaade Baltikumi represseeritute nii uurimis- kui ka mälutööst. Eesti represseerituile ja laiemale avalikkusele pakub seminar head võimalust saada ülevaadet, kuidas on oma traagilise mineviku pärandit jäädvustanud meie naabrid Lätis ja Leedus. Seminari töökeeled on eesti, läti ja leedu keel. Korraldatud on eesti-läti-eesti ja eesti-leedu-eesti sünkroontõlge.

12.00–12.30 Seminari avamine, tervitused

12.30–13.00 Prof **Aigi Rahi-Tamm** (Tartu Ülikool). Nõukogude massiküüditamised Eestis 1941–1951

13.00–13.30 **Dzintra Geka** (fond Sibīrijas Bērni, Riia). Mātes Sibīrijā / Emad Siberis

13.30–14.00 **Agrita Ozola** (Tukumsi muuseum). Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tass / Siberis kirjutatud kasetohukirjad

14.00–14.30 **Gintautas Alekna** (ühendus Lemtis). 1941 metų tremtis. Lietuvos tremtinių pėdsakai Rusijoje / 1941. aasta küüditamine. Leedust sundviidute jäljed Venemaal

14.30–15.00 **Peep Varju** (ERAF, Tallinn). Eesti Memento Liidu tööst kommunismiohvrite nimekirjade koostamisel

15.00–16.00 Lõunapaus

Eesti Rahva Muuseumi raamatukogus on avatud Eesti Represseeritute Registri Büroo arhiivil põhinev väljapanek

16.00–18.00 dokumentaalfilmid Hurda saalis

Läti dokumentaalfilm „Tēvi tur / Isad sealpool“, 2016, (63 min), režissöör ja produtsent Dzintra Geka-Vaska. Filmil on eestikeelsed subtiitrid.

Seminaril esinejatest:

Aigi Rahi-Tamm on ajaloolane, Tartu Ülikooli arhiivinduse professor. Ta on üks olulisemaid Nõukogude massirepressioonide uurijaid Eestis. Oma teadlase- ja õppejõutöö kõrvalt on ta eksperdina teinud koostööd Eesti, Läti ja Moldova okupatsioonide ning kommunismi uurimise riiklike komisjonidega.

Dzintra Geka on Läti filmirežissöör, raamatute autor ja ühiskonnategelane, kelle looming on keskendunud Nõukogude massiküüditamistele ja nende pikaajalisele mõjule. 2001. aastal oli ta üks fondi Siberi Lapsed kaasasutajatest. Fond dokumenteerib ja säilitab suursüüditamistel ellujäänute tunnistusi.

Dokumentaalfilmide, raamatute, näituste ja rahvusvaheliste ajaloomälu algatuste kaudu on ta koos oma meeskonnaga üle 20 aasta talletanud 1940. aastate küüditamiste ohvrite tunnistusi ning avardanud teadmist sellest traagilisest peatükist Baltimaade ajaloos.

Agrita Ozola on Tukumsi muuseumi direktor, rahvusvaheliselt tunnustatud Läti museoloog ja muuseumivaldkonna arendaja. Ta on kogunud, uurinud ja avaldanud allikaid (päevikuid, joonistusi ja kirju), mis kirjeldavad Siberisse saadetud lätlaste elu ja kannatusi. Ta on olnud eestvedaja, et lisada unikaalsed repressioonimälu kandjad – Siberis kirjutatud kasetohukirjad UNESCO maailma mälu registrisse.

Gintautas Alekna on Leedu teleoperaator ja fotograaf, Leedu represseeritute ühenduse Lemtis juhatuse liige. See ühendus on üle kolme aastakümne dokumenteerinud leedulaste väljasaatmis- ja vangistuskohti endise Nõukogude Liidu territooriumil. Gintautas Alekna on pikka aega organiseerinud ja juhtinud ekspeditsioone Siberisse ja Kasahstani leidmaks ja (taas)tähistamiseks sealseid represseeritute matmiskohti.

Peep Varju

Peep Varju on väsimatu ajaloolise mälu hoidja, kes on süvitsi pühendunud massirepressioonide ohvrite saatuse uurimisele ja jäädvustamisele. Ta on olnud Okupatsioonide Repressiivpoliitika Uurimise Riikliku Komisjoni tegevasesimees ja osalenud pikki aastaid Eesti Represseeritute Registri

Büroo töös. Alates 2006. aastast on ta Sihtasutuse Eesti Represseeritute Abistamise Fond juhatuse liige.

Korraldajate kontaktid

Terje Anepaio (Eesti Rahva Muuseum) Tel + 372 529 5708, terje.anepaio@erm.ee

Virve Tuubel (Eesti Memento Liit) Tel + 372 5620 4979, virve.tuubel@erm.ee